

Lírai égtájak

13 nép 13 költőjétől hozunk 13 verset — önkényes (vagyis véletlenszerű) összeállításban. Az országnév nem mindig árulja el az eredeti nyelvet, így a Nobel-díjas svédországi Nelly Sachs németül, a belgiumi Edmond Vanderammen francia nyelven, a spanyolországi Pere Quart katalánul (spanyol betétekkel), a csehszlovákiai Ondra Lysohorsky meg éppenséggel lah tájnyelven ír; a jugoszláviai Grigor Vitez horvát, az indiai Bejan Daruwalla gudzszeráti, a jordániai Abu Szálmá arab, az izraeli Tovija Rivnér újhéber, a csehszlovákiai Miroslav Holub cseh, a szovjetunióbeli Algimantas Baltakis litván — az anyanyelve szerint.

7 hazai versfordítónk (az életkor minden fokáról: a nesztori Franyó Zoltántól az ifjú Bán Péterig) részben eredetiből adja vissza a világtájak líráját, részben — valljuk be — közvetítő nyelv segítségével (Ritoók János például angolból tolmácsol indiai költőt). Vendégünk a magyarországi Boldog Balázs — egyébként berlini származású — és az izraeli Gréda József. Íme, a líra északról, délről, keletről és nyugatról érkező üzenetei az irodalom diplomatáinak, a műfordítóknak, magyarai újraköltésében.

NELLY SACHS
Svédország

*Ti,
földünk
népei*

*Ti, földünk népei,
kik ismeretlen csillagok erejével
mint guzsalyokkal göngyölitek be magatokat,
ti, akik egyre varrtok és újra fölfejtitek
a férceket,
akik úgy bújtok a nyelvzavarba,
mintha méhkas volna,
hogy mézbe szúrjatok
és méztől szúrassatok —*

*Földünk népei,
ne romboljátok szét a szavak mindenségét,
ne vágjátok el a gyűlölet késével
a hangot, mely a lélegzettel együtt született.*

*Földünk népei,
aki életről beszél, ne értsen rajta halált
s ha bölcsőt mond, ne értsen rajta vért —*

*Földünk népei,
hagyjátok a szavakat forrásaiknál,
mert csak a szó az, mely a láthatárokat
az igazi egékbe emelheti
és elfordult oldalával,
mint olyan álarccal, mely mögött az éjszaka ásit,
csillagokat segít születni.*

Franyó Zoltán fordítása

ONDRA
LYSOHORSKY
Csehszlovákia

Kancsó

A nehéz borral töltött kancsót félretedd.
Látom benne a világ minden könnyét,
amelyet ebben az órában ontanak.
Nem nedvesítheti a bányaportól száraz nyelvek ezreit,
nem hozhat fényt a nyomorúságtól kihunytt szemek
ezreibe,

nem tölthet be ezer üres, álmatlan éjszakát.

Hagyd érni borod az idővel.

Érjen a kancsó tudatunk napja alatt:

színültig töltve felemeljük majd,

millió dalos, dolgos kéz egyetlen kancsót

emel a magasba,

a kivirágzó földet.

Ritoók János fordítása

EDMOND
VANDERCAMMEN
Belgium

Az erdők álma

Észrevettem az erdők álmát
Szekrétényeink dísztelen arcán,
S az asztalon nem törte meg a csendet,
Mintha szarvastehén megy át előtted.
Magam voltam, hallottam a szelet,
Mint viszi népét ős eredetéhez;
Bozótos fák közt vad gyermekké váltam,
És pompás páfrányok között lépkedtem.
Így magasba nőtt lombhajzattal,
Mint saját magam mozgó szobra,
Csodás lénnyé változtam át,
Madárcsapat ült karomon,
Mely költői kor ígérete volt már.
Magam voltam, de erdei emlékem
Megajándékozott titkos metaforákkal.

Tóth István fordítása

PERE QUART
Spanyolország

Bizalmas vallomás Antonio Machadónak

Antonio, ha látnád ezt a kort!

Egykor a távolból hazámba vágytam,
igazibb városunkba;
és katalán lélekkel vágyakoztam,
tisztán s hűségesen
(„jaj, vigyetek hazámba,
haljak meg ott“).

Kasztília fájdalmas szíviü jósa,
Collioure nyakas és büszke remetéje
(ó, magány, én egyetlen társaságom!),
mely az én földem is még álmaimban:

*Antonio, izlelnéd visszatérve
a megmérgezett kor keserűségét.
Ritka költő, Antonio,
ki arra vágytál, amit el nem érhetsz,
végül azt mondom én is
— három lépést betartva —:
a legjobb a halál.*

*Mert ma, kísértet-testvérek, belülről
vágyom homályosan, gyógyíthatatlan
arra, amit találtam,
a megalázott szeretetre.*

*Falu bolondja lettem
— hibbant, mint Ausiás —
s hihetetlen meséket
mondok a szélnek.*

A költő iszonyatos bölcsességét.

Jánosházy György fordítása

JEGYZET. Ausiás March a katalánok legnagyobb költője, a XV. század első felében élt. A kiemelt szövegek Antonio Machado-idézetek (a katalán eredetiben spanyolul).

JEAN ROUSSELOT
Franciaország

Robert Rovininak

Hölderlin

*Az asztalos azon gondolkozott,
Mit kezdjen a sok deszkalappal,
Miket a vén gyerek, kit gondozott,
Teleírt különös szavakkal.*

*Ládát, szekrényt vagy ágyat készít?
Kenyér, ing, póre hús merengett,
S ismételve a feledésig,
Megértette a fura nyelvet.*

*Ő a ceruza halvány s kusza volt.
S a finom fán simítva egyszer,
Hogy tőle mit kíván a holt,
Rájött az ismeretlen mester:*

*Letérdelt és tüzet rakott,
Titok s nedv végre egybeforrott,
S egy isten arcát látta ott,
Amint a füstből rámosolygott.*

Jancsik Pál fordítása.

BEDRI RAHMI EYÜBOGLU
Törökország

*Mehmed fiamnak
megmutatom
a házainkat*

Ott szemben azt a skatulyát lyukakkal
háznak nevezzük
Az emberek esznek és isznak benne
És sok egyéb furcsa dolgot művelnek
Jónéhányról nem illik szólni.
Felül a házaink fedettek
És a költők mind ablakon át
fürkészik az eget
A madárfészkek viszont nyitottak
De madarak nem is írnak verset.

Boldog Balázs fordítása

BEJAN DARUWALLA
India

*Szeplőtelen
fogantatás*

Más oltárok előtt imádkoztam
Idegen istenekhez,
Nem az enyémhez.
Hánykolódtam és sikoltoztam
A lassú, örök pokoltűz
Emésztő agóniájában
Magam kínzó ötvözetébe zárva.
Nincs kezdet és nincsen vég.
Magányban várom
Szeplőtelen fogantatásom éjjelét.

Ritók János fordítása

GRIGOR VITEZ
Jugoszlávia

*Tavak
és vízesések
között*

Minden szavam elenyészett végre
s úgy zúgok mint a vízesés

Szemem kék örvényekkel terhes
fülemben zsivajgó zuhatagok tolnak

Nedves fűvel teltem meg és mohával
Szívem és szám befödtek Néma voltam

Tükrök és tücskök ezre
telepedett meg bennem

Enyészni kezdtem Részekben elenyészni

. . . . .

Sokáig nagyon sokáig bolyongtam
míg a magányos nedves úton
önnönmagammal találkoztam újra
és felismertem a naponta fölöttem kéklő eget

De zúg bennem és morajlik most is
egy
még meg nem fejtett vizesés

Bácsi György fordítása

JESÚS LÓPEZ PACHECO
Spanyolország

Az éhező nép nem fél a haláltól
Quevedo

Az éhező nép

Az éhező nép
nem fél a haláltól.
Hajlik, enged,
sohasem törik.
Ereje, mint az acélé,
csak növekszik,
ha préselik.

És egy napon
a túlzott feszítéstől
hirtelen ...

a végletekig gyöngül, kimerül
az ujj, mely visszafogja, —
és akkor — kipattan a nyíl.

Franyó Zoltán fordítása

ABU SZÁLMA
Jordánia

Fiamhoz

Én kis fiam, te hajnali virágom,
Kit még az éji harmat leplez el,
Te régi csókomban kigyúlt nagy álmom,
Ki aggkoromban vigaszom leszel,

Ifjúi vágyam vált valóra benned,
Az én szívem lesz bölcsőd holtomig,
Mely rémek nélkül, könnytelen melenget!
Szemed reményeimről álmodik.

Megvédelek, ha rádtörnek a latrok,
És minden órában veled leszek,
Utadban minden vad tövist letarlok,
S enyhítelek, ha bánat törne meg.

*Kaput nyitok neked szabad napokba,
Hisz véredben az én vérem hevül;
Virágokon járj, ujjongón, ragyogva,
Szebb hajnalok felé töretlenül!*

*Egy kis mosollyal nagy tettekre keltesz,
Szemed vidit, ha sorsom társtalan.
A szellemed s a tested bármilyen lesz,
Teérted ifjan őrzöm meg magam.*

*Ha minden rosszat el tudnék temetni,
Be nagy sírt ásnék két kezemmel én,
Hogy tudjon már a föld békét teremni,
S gyönyör viruljon minden rom helyén!*

*Bár űzhetném el azt a vaksötétet,
Mely mint halotti fátyol fog körül,
Ó, bárcsak gyűjthetnék oly fényt tenéked,
Hogy ős hazád ne fojtson börtönül!*

*Bár oszthatnám el én, mit ember-elme
Boldog jövőnkért alkot és teremt:
Ki még ma rab — szabad hazára lelne,
S nem látna csak virágzó végtelent!*

Franyó Zoltán fordítása

TOVIJA RIVNĚR

Izrael

Nyárutó

*Enyhült a hő. Izzó szemét a nyár
csöppet lehunyta, és a nap bogáncsa,
mely szúrt-döfött, szürkiül. Kél néha már
szél, hogy ezüst fák fénykérgét lehántsa.*

*Már nem lobog vad tűzben a mező,
barna régek közt eke éle kéklík,
s madár ha felszáll, vígan köröző,
hús szállókések röppentik fel égig.*

*A zöld ismét feléledett, akár
a metszett kristály, nyílt a láthatár,
szívek csitulnak, békélnek az elmék;*

*add, nyárutó, hogy éltünk béke ója,
légy, nyárutó, a tévelygés utója,
nyújtsad derűben a kenyér kegyelmét!*

Gréda József fordítása

MIROSLAV HOLUB
Csehszlovákia

Rövid töprengés a lépcsőről

Ósidők óta készít lépcsőt az ember,
bár nem szívesen jár senki se rajta,
se fölfelé, se lefelé. Mert lépcsőt járni
— legyen az bár csak két vagy négy fokú —
végképp nevetséges.

Egyesek teljesen elzárkóznak
a lépcsőjárástól. Bizonyára
meggondolatlanok, mert egyébként
a lépcsőjárás egészen érthető.

Nagyon sok értelmes dolog származik
a balgaságból. S ez áll fordítva is.

Sajnos, a lépcső helyett csupán
a gurulás választható,
vagy a kerülőutakon járás,
mely nem fér össze
az ember, az emberiség s a hivatalnok
méltóságával.

Hát lépcsőn járunk, hogy megőrizzük
a méltóságot mindenképp, habár
lépcsőn járni nagyon nevetséges.

Sok nevetséges dolgot szül
a balgaság.
S ez áll fordítva is.

Hát ezért járunk a lépcsőkön.
Többnyire lefelé!

Bán Péter fordítása

ALGIMANTAS BALTAKIS
Szovjetunió

1.

Este-reggel

Este.

Újra tele vagyok színekkel és hangokkal —
Ezek a nap észrevétlen ajándékai ...

Este.

Különös mámor tölt el.
Beszélget az álom és a való ...

Este.

Újra könnyebben ömlenek a verssorok,
Maguktól jönnek a szavak.
A sötétből suttog valaki.

*S az ihlet árja mindent elborít.
Köröttem glória ragyog.
És én isten vagyok,
És ördög.
És király,
És koldus.
És böles,
És bolond,
És gyáva,
És bátor.
Vadrealista
És képzelődő.
Nem látok köztük
Semmi különbséget.
Mindez én vagyok.*

*A színek és hangok káoszából
Új világot teremtek magamnak —
Saját isteneimmal és ördögeimmal,
Saját királyaimmal és koldusaimmal,
Saját tetteimmal és illúzióimmal . . .*

2.

*Reggel.
Az ezüstös harmatban mosdó
Gondolat ismét csillogni kezd,
Akár a nap.
Reggel.
És újra tisztán látok,
Köd nélkül,
Mindent . . .
Hallgatom
A város zenéjét,
Amint új munkanapba kezd.
Új léptek morajlanak a járdán,
S a trolibuszok, szarvukat feltartva,
Mint az ökrök, elbődülnek,
Szikrák pattognak . . .
Lassan én is
Belekerülök
Ebbe a tolongásba,
S egész napon át a város
Ritmusára élek.*

*Jól tudom
A kötelességem —
Mint mindenkinek,
Nekem is
Szigorú grafikon int a falon.*

Most —
A tömeg része lettem.
Hozzájuk tartozom,
Ők meg énhozzám.
Erőm megfeszítve
Végzem mindennapi
Megszokott munkám.

S nem tudja senki, mily öröm ez nekem.
Hogyha most írni kerekedne kedvem —
Nem engednék be könnyen
Bármilyen szót.
Szigorú lennék —
Mint a gyári kapus,
Csak az engedélyt felmutatókat
Ereszteném be.
Az érthetetlen
Ködös szavakat
Megállítanám és így kiáltanék:
„Vissza! Hisz részeketek vagytok!
Csak még több bajt okoznátok nekem!” ...

3.

Am este kigyúlnak a csillagok,
S könnyű ködfátyol borít be mindent —
Verssoraimat is
Könnyű ködlepel takarja ...
És én, a gondtalan költő,
Újra bolyongani indulok az éjszakába.
Most már értitek,
Miért mások
A reggeli sorok,
Mint az esti strófák? ...

Bán Péter fordítása

